

Soproni Egyetem
Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar

**A PÉNZÜGYI KULTÚRA ÉS A MUNKAERŐPIACI
HELYZET ÖSSZEFÜGGÉSE A TÁRSADALMI,
DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐKKEL -
A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ LAKOSSÁG KÖRÉBEN**

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Szerző neve: Dr. Zugor Zsuzsanna

Sopron

2025.

Doktori Iskola:

Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok
Doktori Iskola

Vezetője:

Prof. Dr. Obádovics Csilla

Program:

A társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek összefüggései
programja keretében

Témavezető:

Prof. Dr. Kulcsár László CSc

.....

Témavezető támogató aláírása

Tartalom

1 A MUNKA ELŐZMÉNYEI, AKTUALITÁSA, KITŰZÖTT CÉLOK, HIPOTÉZISEK	4
1.1 A munka előzményei, aktualitása	4
1.2 Kitűzött célok, hipotézisek	5
2 A KUTATÁS TARTALMI KÉRDÉSEI, MÓDSZERE, INDOKLÁSA	8
3 AZ EREDMÉNYEK, TÉZISEK	12
3.1 Újszerű tudományos eredmények	12
3.2 további eredmények	14
4 KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	15
5 A SZERZŐNEK AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ TUDOMÁNYOS PUBLIKÁCIÓI	19

1. A MUNKA ELŐZMÉNYEI, AKTUALITÁSA, KITŰZÖTT CÉLOK, HIPOTÉZISEK

1.1 A munka előzményei

Témaválasztásomhoz az addigi szakmai munkáim, tapasztalataim adták az ötletet. A téma aktualitása a globális gazdasági bizonytalanságokban rejlik, mint például az infláció és a geopolitikai feszültségek, mert ezek a tényezők megnövelik a háztartások pénzügyi kitéttiségét, különösen a sérülékeny csoportok esetében.

A kutatásom előzményeként a felismerést az adta, hogy a pénzügyi kultúra és a munkaerőpiaci helyzet közötti kapcsolat alapvetően befolyásolja az egyének és közösségek gazdasági biztonságát és társadalmi integrációját. A munkaerőpiaci esélyeiben amúgy is korlátozott hátrányos helyzetű csoportok alacsony pénzügyi műveltsége tovább mélyíti a társadalmi egyenlőtlenségeket, nehezíti a gazdasági önállóságot és csökkenti a munkavállalási képességet. A pénzügyi kultúra ebben a kiszámíthatatlan gazdasági környezetben különösen felértékelődik, fontos szerepet tölt be, mert nem csupán az egyéni stabilitást biztosítja, hanem stratégiai gazdaságpolitikai eszköz is, amely hozzájárul a társadalmi felzárkózáshoz és a munkaerőpiaci integrációhoz.

A hátrányos helyzetű csoportok fokozott veszélyeztetettsége: A globálisan emelkedő kamatszintek és az infláció növelte a háztartások pénzügyi kitéttiségét, különösen azokban a társadalmi csoportokban, amelyek korábban is sérülékenyek voltak. Esetükben a pénzügyi

ismeretek hiánya súlyosbíthatja a problémákat, ami túlzott eladósodáshoz vagy a mindennapi kiadásokkal való nehézségekhez vezethet.

Munkaerőpiaci átalakulás és bizonytalanság: A munkaerőpiac jelentős átalakuláson megy keresztül, ahol nő a kereslet a magasabban képzett, digitális készségekkel rendelkező munkaerő iránt, ezáltal egyre több alacsony iskolai végzettségű ember szorul ki a tartós foglalkoztatásból. Az atipikus foglalkoztatási formák (részmunkaidő, szezonális munka) terjedése tovább növeli a pénzügyi kiszolgáltatottságot. A pénzügyi műveltség segít a családoknak tervezni és tartalékot képezni a jövedelmi ingadozások ellenére is.

Társadalmi-területi egyenlőtlenségek: A vizsgálat különösen indokolt Magyarországon a területi alapon is jelentős társadalmi egyenlőtlenségek miatt, ahol a vidéki, leszakadó régiókban élők kevesebb hozzáféréssel bírnak a minőségi oktatáshoz, munkahelyekhez és pénzügyi szolgáltatásokhoz.

1.2 Kitzűzött célok, hipotézisek

Az értekezés fő célja a pénzügyi kultúra és a munkaerőpiaci helyzet közötti összefüggések feltárása, különös tekintettel a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokra. Általános célom a pénzügyi műveltség szintjének feltérképezése a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok körében (krízisben lévő családok, alacsony iskolai végzettségűek, romák, munkanélküliek, vidéki térségek lakói).

1. Részcél: annak bizonyítása statisztikai módszerekkel, hogy a pénzügyi műveltség attitűdjei és társadalmi-gazdasági háttér, valamint a munkaerőpiaci helyzet között a feltételezettnél bonyolultabb kapcsolatrendszer áll fenn, nem egyszerűen arról van szó, hogy a magasabb társadalmi státusz egyben pénzügyileg műveltebb, tudatosabb és reziliensebb közösséget eredményez és fordítva.
2. Részcél: annak feltárása, hogy pénzügyi műveltséget, illetve annak összetevőit melyik háttér változókkal lehet legjobban magyarázni, továbbá annak igazolása vagy cáfolata, hogy a lokációnak van-e ebben értelmezhető szerep egy olyan - területi hátrányokkal erősen szegmentált - társadalomban, mint a magyar.
3. Részcél: a pénzügyi műveltséget meghatározó attitűdök (faktorok) beazonosítása és a pénzügyi ismerethez való viszonyának bemutatása a sérülékeny társadalmi csoportoknál.
4. Részcél: jobban megérteni, hogy a pénzügyi ismeretek hiánya, illetve a pénzügyi attitűdök milyen módon járulnak hozzá a társadalmi és gazdasági kiszolgáltatottsághoz, illetve hogy ezeknek milyen generációs különbségei vannak, lehetnek.

Hipotézisek

H0. A pénzügyi kultúra (ismeretek és attitűdök), a munkaerőpiaci helyzet és a pénzügyi-szociális sérülékenység között szignifikáns, kölcsönös hatásokkal jellemezhető kapcsolat áll fenn a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok körében.

H1. A magasabb társadalmi-gazdasági státuszú egyének pénzügyi ismereti szintje magasabb, mint az alacsonyabb státuszú csoportoké, így a pénzügyi ismeretek szintje szignifikáns kapcsolatban áll az iskolai végzettséggel és a jövedelmi helyzettel is. A várt összefüggés lineáris.

H2. A stabil foglalkoztatási helyzettel rendelkező egyének pénzügyi döntései megfontoltabbak és nagyobb valószínűséggel rendelkeznek megtakarítással, mint a bizonytalan munkaerőpiaci helyzetben lévők.

H3. Feltételezhető, hogy a megtakarítások hiánya közvetítőként működik a pénzügyi ismeretek és a pénzügyi sérülékenység közötti összefüggésben.

H4. A pénzügyi attitűdökkel kapcsolatban az alacsonyabb pénzügyi szinttel rendelkező egyének körében erősebb a banki szolgáltatásokkal szembeni bizalmatlanság. Várható továbbá, hogy bankokkal és pénzügyi szolgáltatókkal kapcsolatos bizalmatlanság magasabb az alacsonyabb iskolai végzettségű, idősebb és hátrányos helyzetű térségekben élő válaszadók körében.

H5. A hátrányos helyzetű járásokban élők pénzügyi ismereti szintje alacsonyabb, míg pénzügyi sérülékenységük magasabb, mint a fejlettebb térségekben élőké. A digitális világból való kizártság összefügg a pénzügyi kiszolgáltatottsággal és a növeli a pénzügyi szolgáltatásokkal szembeni bizalmatlanságot is.

H6. A pénzügyi és szociális szempontból sérülékeny egyének nagyobb valószínűséggel vallják, hogy a pénz boldogságot eredményez. Ez az

attitűd várhatóan erősebb a fiatalabb korosztályokban és a hátrányos helyzetű térségekben élők körében.

H7. Gazdasági bizonytalanság vagy pénzügyi sérülékenység esetén a hátrányos helyzetű egyének nagyobb valószínűséggel költenek kisebb, megfizethető, felesleges luxuscikkekre vagy örömszerző fogyasztási cikkekre, miközben lemondanak a nagyobb értékű, hosszú távú kiadásaikról a területileg hátrányos térségekben.

2. A KUTATÁS TARTALMI KÉRDÉSEI, MÓDSZERE, INDOKLÁSA

A doktori értekezésem alapvető célja, hogy a pénzügyi kultúrához kapcsolódó fogalmak tisztázása után, annak összetevői mentén, feltárva a szakirodalmi háttérrel felrajzoljam a pénzügyi műveltség és a társadalmi-gazdasági státusz közötti összefüggéseket a pénzügyileg különösen sérülékeny, életvezetési segítségre szoruló hátrányos helyzetű csoportok körében végzett kutatás alapján.

Kutatásom, amely a pénzügyi kultúra és a munkaerőpiaci helyzet összefüggéseit vizsgálja, különösen a hátrányos helyzetű lakosság körében többféle vizsgálati témakört ölel fel. Tekintettel arra, hogy komplex módszerrel zajlott a kutatási programom és a meglévő, nyilvánosan elérhető statisztikai adatok elemzése (desk research) mellett önálló primer kutatást végeztem mind kvantitatív (kérdőíves elemzés) mind pedig kvalitatív (célzott személyes interjúk)

módszerekkel, a kutatási kérdéseim is ehhez igazodva többféle dimenziót ölelnek fel az alábbiak szerint:

a) A pénzügyi kultúra szintje, jellemzői

- A pénzügyi tudatosság aktuális szintje a hátrányos helyzetű rétegek körében.
- Milyen pénzügyi döntési szokások, attitűdök jellemzik őket?
- Milyen ismereteik vannak a megtakarításokról, hitelekről, költségvetés-tervezésről?
- Információforrásaik: honnan tájékozódnak pénzügyi kérdésekről?

b) A pénzügyi tudatosság és a foglalkoztatottság kapcsolata

- Milyen az érintett csoportok munkaerőpiaci helyzete?
- Van-e összefüggés a pénzügyi ismeretek szintje és a munkaerőpiaci státusz (aktív / inaktív / munkanélküli) között?
- Hogyan befolyásolja a pénzügyi tudás a munkakeresési stratégiákat, döntéseket?
- A pénzügyi ismeretek hiányának lehet-e szerepe a tartós munkanélküliségben.

c) Háztartásgazdálkodás és megélhetés

- A háztartási költségvetés-tervezés gyakorlata a hátrányos helyzetűek körében.
- Megtakarítási, hitelfelvételi, költési szokások elemzése.
- Hogyan kezelik a váratlan kiadásokat? Van-e tartalékuk?
- A pénzügyi döntések háttere: racionális vagy kényszerű döntések?
- Milyen attitűdök befolyásolják a pénzhez való viszonyt?

d) Társadalmi-gazdasági és demográfiai helyzet és pénzügyi ismeretek

- Milyen szerepet játszik az aktuális társadalmi-gazdasági helyzet a pénzügyi tudatosság kialakításában?
- Pénzügyi attitűdök és generációs jellemzők összefüggései.
- Az iskolázottság és a pénzügyi kultúra összefüggései.
- Az oktatási hiányosságok szerepe a pénzügyi kiszolgáltatottságban.

e) **Digitális pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés**

- Használják-e bankkártyát, online bankolást, mobilfizetést, e-ügyintézkést?
- Milyen akadályai vannak a digitális pénzügyi eszközök használatának?
- Összefüggés a digitális kompetencia, pénzügyi tudatosság és sérülékenységi között.

f) **Szociális juttatások és állami támogatások ismerete, felhasználása**

- Tudják-e, milyen támogatásokra jogosultak?
- Miket vesznek igénybe?
- A juttatások szerepe a pénzügyi stabilitásban és a pénzhez való viszonyukban.

g) **Társadalmi-demográfiai tényezők szerepe**

- Milyen szerepet játszanak az életkor, nem, iskolai végzettség, vagyoni helyzet lakóhely a pénzügyi kultúra alakulásában?
- Területi különbségek vizsgálata.
- Generációk közötti eltérések.

h) **A pénzügyi kultúra pszichológiai háttere a hátrányos helyzetű célcsoportnál**

- Mik a segítő szakemberek személyes tapasztalatai a célcsoporttal kapcsolatban?
- Milyen felesleges költségeik vannak és mi lehet ezek mögött?
- Mi jellemzi a saját helyzetük problémapercepcióját?
- Hogyan látják ők maguk a saját anyagi helyzetüket?
- Mennyire érzik felkészültnek pénzügyi döntések meghozatalára?

Kvalitatív módszer: Célzott személyes interjúk készültek a célcsoporttal foglalkozó szakemberekkel, családsegítővel, a kvantitatív adatok kiegészítésére és értelmezésére

Másodlagos adatok: Munkaerőpiaci statisztikák elemzése a Fejér Vármegyei Kormányhivataltól és jogszabály által rögzített társadalmi-gazdasági mutatók felhasználása.

Adatfeldolgozás és statisztikai elemzések:

- **Leíró statisztikai elemzés:** A módszer segített megmutatni, hogy egy-egy adathalmaz milyen általános jellemzőkkel rendelkezik. Alkalmaztam az átlag, a medián, a módusz, a minimum és maximum érték, valamint a szórás és a gyakorisági eloszlás vizsgálatát.
- **Klaszteranalízis:** A társadalmi-gazdasági státusz (SES) képzett változó létrehozására került alkalmazásra ez az eljárás, így ennek eredményeként a nemcsak a változók (iskolai végzettség, munkaerőpiaci státusz, lakóhely, jövedelem, lakáskörülmények, életszínvonal, tartalékok).
- **Pénzügyi mutatók képzése:** Összetett indexet készítettem a pénzügyi ismeretek szintjének mérésére (4 ténykérdés alapján).
- **Főkomponens-analízis:** Ezt a módszert alkalmaztam a sokrétű kérdőív-itemekből származó adatok tömörítésére és a mögöttes dimenziók azonosítására. Ennek révén három pénzügyi attitűdfaktor (Bankbizalmatlanság, Pénz boldogít, Pénzügyi megfontoltság) és három sérülékenységi faktor (Sérülékeny munkakörülmény, Sérülékeny anyagi körülmény, Sérülékeny szociális körülmény) jött létre.
- **Összefüggés-vizsgálat:** ANOVA (variancia-analízis) alkalmazása a demográfiai és lokációs háttérváltozók (pl. járás, életkor) és a képzett faktorok közötti szignifikáns különbségek feltárására. Pearson

korrelációs együtthatóval mértem a magas mérési szintű változók közötti összefüggések erősségét (pl. pénzügyi attitűdök és sérülékenységi faktorok).

- **Interjúk elemzése:** Míg a statisztikai adatok megmutatták a mintázatok és összefüggéseket, az interjúk lehetővé tették, hogy megértem, miért alakulnak ezek a mintázatok úgy, ahogy, hogyan élik meg az érintettek a pénzügyi nehézségeket, és milyen strukturális vagy intézményi tényezők hatnak rájuk.

3 AZ EREDMÉNYEK, TÉZISEK

3.1 Újszerű tudományos eredmények

A kutatás tudományos újdonsága elsősorban abban ragadható meg, hogy a pénzügyi kultúrát a területi és társadalmi hátrányok újratermelődésének egyik kulcstényezőjeként vizsgálja, és azt empirikusan összekapcsolja a munkaerőpiaci kiszolgáltatottsággal és a pénzügyi sérülékenységgel. A vizsgálat nem általános érvényű összefüggéseket keresett, hanem kifejezetten olyan térségekre fókuszált, ahol a foglalkoztatási lehetőségek szűkösek, az alacsony iskolai végzettség aránya magas, és a lakosság jelentős része kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzetben van a fejlesztendő, vagy komplex programmal fejlesztendő belső periferián. A disszertációm eltér a megszokott irodalmi megközelítésektől, mivel nem a pénzügyi kultúrát fejlesztő oktatási programokra, információátadásra, vagy tartalmi követelményekre fókuszál, hanem a pénzügyi műveltség (ismeretek és attitűdök) és a pénzügyi sérülékenység kapcsolatára.

A kutatásomban a pénzügyi műveltség három fő dimenzióját vizsgáltam az OECD alapján: 1. Pénzügyi ismeretek (financial knowledge), mely azt a tudást és tájékozottságot jelentik, amely lehetővé teszi az egyének számára, hogy felelősen és tudatosan kezeljék a pénzügyeiket a mindennapi életben.

2. Pénzügyi attitűdök (financial attitudes) kapcsán az alacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszú (SES) csoportok esetében gyakran megfigyelhető, hogy a döntéshozatalban nagyobb szerepet játszanak az attitűdök, érzelmi beállítódások és megszokások, mint a tudatos, racionális mérlegelés vagy pénzügyi tudatosság.

3. Pénzügyi viselkedés (financial behavior) fontossága abban mutatkozik meg, hogy közvetítő szerepet tölt be a pénzügyi ismeretek és a sérülékeny munkaerőpiaci helyzet között.

A kutatás újdonsága, hogy nemcsak a pénzügyi műveltség főkomponenseit határozta meg (pénz, mint boldogság faktor, a pénzügyi szolgáltatókhoz kapcsolódó attitűdök és a pénzügyi megfontoltság) és ezen faktorokra magyarázó modelleket épített, hanem a sérülékenységet is differenciáltan közelítette meg (sérülékeny munkakörülmények, anyagi körülmények, szociális körülmények).

A kutatás fő eredménye volt, hogy statisztikai módszerekkel bizonyította, a pénzügyi műveltség attitűdjei, a társadalmi-gazdasági háttér és a munkaerőpiaci helyzet között a feltételezettnél bonyolultabb kapcsolatrendszer áll fenn.

3.2 További eredmények

Új eredményként megállapítható, hogy a pénzügyi ismeretek, attitűdök és a pénzügyi, szociális és munkaerőpiaci sérülékenység között komplex, egymást kölcsönösen befolyásoló kapcsolat van. A megfelelő pénzügyi tudás csupán elősegíthetik, hogy a rászoruló egyének megalapozott, tudatos döntéseket hozzanak a mindennapi pénzügyeik során és ennek következtében kisebb eséllyel kerüljenek eladósodott helyzetbe, és nagyobb valószínűséggel legyenek képesek tartalékot képezni, ami csökkenti a pénzügyi sérülékenységüket. Az ismeretek azonban önmagukban nem elegendőek, azok hatása ugyanis nagymértékben függ attól, hogy milyen egyéni attitűdök kapcsolódnak hozzájuk.

További tudományos eredmény, hogy a kutatás a társadalmi és demográfiai jellemzőket nem pusztán háttérváltozóként, hanem a sérülékenységet felerősítő tényezőkként értelmezi. A kutatás feltárta a területi hátrány és a pénzügyi kultúra közötti kölcsönhatást, a fejlesztendő járásokban élők nemcsak egyéni erőforrás-hiányokkal szembesülnek, hanem korlátozott hozzáféréssel a pénzügyi szolgáltatásokhoz, az információhoz és a formális foglalkoztatási lehetőségekhez is. A hátrányos helyzetű lakosok alacsony pénzügyi kultúrája növeli a munkaerőpiaci bizonytalanságot, miközben a bizonytalan foglalkoztatás és az inaktivitás tovább rontja a pénzügyi tudatosság fejlődésének esélyeit. Ez az ördögi kör különösen erősen jelenik meg a komplex programmal fejlesztendő járásban élőknel, ahol a strukturális hátrányok tartósan fennállnak.

Az eredmények megerősítették, hogy nem egyszerűen arról van szó, hogy a magasabb társadalmi státusz magasabb pénzügyi műveltséget eredményez. A pénzügyi műveltség és a sérülékenység kapcsolata differenciált megközelítést kíván, a fogalmak egyes dimenziói eltérő módon kapcsolódnak egymáshoz meghatározott társadalmi-demográfiai tényezők mentén.

Összességében a klasszikus demográfiai törésvonalak kisebb vagy erősebb hatásként megjelennek mindhárom SES klaszterben, az alacsonyabb, a közepes és a magas státuszú csoportoknál is de eltérő módon.

4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A kutatás tudományos eredményei széles körben alkalmazhatók mind a szakpolitikai döntéshozatalban, mind a gyakorlati beavatkozások tervezésében, különös tekintettel a fejlesztendő járásokban élő hátrányos helyzetű lakosságra. Az empirikus eredmények megalapozott információt nyújtanak a területfejlesztési és felzárkóztatási stratégiák számára, mivel pontosan azonosítják azokat a társadalmi és demográfiai csoportokat, amelyek esetében a pénzügyi kultúra alacsony szintje a munkaerőpiaci kiszolgáltatottság egyik legfontosabb tényezője. Ez lehetővé teszi, hogy a fejlesztési források felhasználása célzottabbá és hatékonyabbá váljon.

A kutatás eredményei közvetlenül hasznosíthatók a foglalkoztatáspolitikában is, különösen az aktív munkaerőpiaci eszközök és a közfoglalkoztatásból a nyílt munkaerőpiacra való

átmenetet segítő programok tervezése során. Az eredmények rámutattak arra, hogy a pénzügyi kultúra fejlesztése önálló beavatkozási területként, illetve a foglalkoztatási programok kiegészítő elemeként is növelheti a munkaerőpiaci integráció sikerességét a hátrányos helyzetű térségekben.

A kutatás eredményei fontos iránymutatást adnak a pénzügyi edukációs és felnőttképzési programok számára is. A feltárt összefüggések alapján olyan, a helyi sajátosságokhoz igazodó képzések dolgozhatók ki, amelyek figyelembe veszik a hátrányos helyzetű lakosok attitűdjeit, élethelyzetét, munkaerőpiaci lehetőségeit és pénzügyi kockázatait. Ez különösen releváns a vidéki, periférikus térségekben, ahol az általános, egységes központi programok gyakran nem hoznak érdemi eredményt.

Az értekezés egyik legfontosabb gyakorlati hozadéka, hogy a feltárt összefüggések alapján célzott oktatási és támogatási programok hozhatók létre a hátrányos helyzetű csoportok számára.

A pénzügyi kultúra hiánya és a munkaerőpiaci kirekesztődés összetett kölcsönhatása jelentősen befolyásolja az életminőséget. A célzott pénzügyi edukáció segíthet a hátrányos helyzetűeknek eligazodni a pénzügyi döntésekben, elősegítve a társadalmi felzárkózást és a munkaerőpiaci integrációt. Az eredmények alapján a szociális támogatások (pl. jövedelemtranszferek) önmagukban nem elégségesek a pénzügyi önállósághoz, ha azok nem párosulnak pénzügyi tudatossággal és megfelelő attitűdökkel. A kutatás arra

ösztönöz, hogy a támogatás nyújtása kapcsolódjon pénzügyi ismeretek elsajátításához.

A feltárt adatok (például a bankokkal szembeni magas bizalmatlanság és a pénz boldogít attitűd erős jelenléte) közvetlenül felhasználhatók az adósságkezelési tanácsadás és a pénzügyi edukáció tartalmának optimalizálására a családsegítő szolgálatokban.

A munkaerőpiaci diszfunkciók (pl. tartós munkanélküliség) csökkentéséhez a munkaerőpiaci szereplőknek nemcsak szakmai tudásban, hanem pénzügyi szempontból is felkészülteknek kell lenniük. Ennek érdekében szükséges a pénzügyi ismeretek beépítése az élethosszig tartó tanulás (LLL) keretében zajló képzésekbe

A gyakorlati jelentőség része, hogy a kutatás megerősítette: a hátrányos helyzetűek döntéseit erősen befolyásolják az érzelmi beállítódások, hiedelmek és megszokások, és kevésbé a racionális tervezés. A pénzügyi tudás fejlesztése kulcsfontosságú, mert a tudás önmagában jelentősen magyarázza a „pénz boldogít” attitűd csökkenését. Ez az összefüggés a beavatkozások irányát is kijelöli: a tudástranszfer révén enyhíthető a pénzhez való irracionális, túlélési kényszerből fakadó viszonyulás. A megfontoltság faktor gyenge összefüggése a SES-sel azt jelzi, hogy a pénzügyi megfontoltság nem csak gazdasági státusz kérdése, hanem pszichológiai fejlesztés útján is erősíthető a hátrányos helyzetű csoportokban. A tanulmány kiemeli, hogy a hátrányos helyzetű csoportok pénzügyi döntéseit nagymértékben befolyásolják az érzelmi beállítódások, hiedelmek és

megszokások, és kevésbé a racionális tervezés. A kutatás ugyanakkor nem terjedt ki a pszichológiai komponensek szisztematikus mérésére. További kutatásokra van szükség a hátrányos helyzetű csoportoknál megfigyelhető pszichológiai tényezők, mint például a *status quo hatás*, a *mentális könyvelés* (mental accounting), a pénzzel kapcsolatos szorongás, vagy a *rúzs-hatás* (lipstick-effect) jelensége empirikus vizsgálatára, különös tekintettel arra, hogy ezek hogyan gátolják a hosszú távú pénzügyi döntéseket.

Mivel a „*pénz boldogít*” attitűd faktornak az alacsony SES csoportokban erős, akár 17%-os magyarázó ereje van a varianciában, és összefügg a fiatalabb korosztállyal, érdemes lenne feltárni a mögöttes pszichológiai és szocializációs mechanizmusokat, amelyek ezt a hiedelmet fenntartják.

A kutatás megerősítette, hogy a pénzügyi műveltség egyes dimenziói között komplex, kölcsönösen függő kapcsolat (interdependencia) áll fenn. Bár az eredmények szerint a pénzügyi tudás 28%-ban magyarázza a „*pénz boldogít*” attitűd szórását, a szakirodalom hangsúlyozza, hogy nincs bizonyíték oksági összefüggésre a tudás és a viselkedés között, és sokkal több kutatásra van szükség ennek megértéséhez. Hosszabb távú (longitudinális) kutatások szükségesek annak feltárására, hogy a célzott pénzügyi edukáció miként fordítódik le tartós, pozitív pénzügyi viselkedésre, és milyen időbeli késéssel jelennek meg a hatások a pénzügyi rezilienciában.

A globális digitális pénzügyi eszközök gyors terjedése új lehetőségeket és kihívásokat is jelent, amelyek tovább mélyíthetik a

társadalmi különbségeket Magyarországon, részletesebben vizsgálni kell a digitális írástudás (és annak hiánya) és a pénzügyi tudatosság közötti kapcsolatot, valamint azt, hogy a *digitális lemaradás* pontosan hogyan befolyásolja a hátrányos helyzetűek hozzáférését a modern banki szolgáltatásokhoz (online bankolás, mobilfizetés), és miként járul hozzá a banki bizalmatlansághoz.

Vizsgálható, hogyan befolyásolja a pénzügyi tudás az érintett csoportok *munkakeresési stratégiáit és döntéseit*. Fontos lenne felmérni, hogy a pénzügyi ismeretek hiánya milyen szerepet játszik a *tartós munkanélküliség* kialakulásában és fennmaradásában. Érdemes lenne vizsgálni, hogyan segíti elő a pénzügyi reziliencia a munkavállalók alkalmazkodását az *atipikus foglalkoztatási formákhoz* (pl. szezonális, részmunkaidős munka), és hogyan segíti az öngondoskodás képessége az *élethosszig tartó tanulás (LLL)* keretében zajló képzésekre való nyitottságot.

5. A SZERZŐKNEK AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓI

1, Csilla Obádovics- Zsuzsanna Zugor- László Kulcsár: Financial literacy and financial vulnerability: evidence from Hungary, Hungarian Statistical Review, Volume 8, Number 2, PP. 1-17. DOI: 10.35618/HSR2025.02.en

2, Zugor, Zsuzsanna: Társadalmi innováció, mint a közösségek fennmaradásának záloga, In: Lőrinczné, Bencze Edit; Szabó, Andrea (szerk.) Történelem, művelődés, politika: tanulmányok Simándi Irén születésnapjára Székesfehérvár, Magyarország: Kodolányi University

Press (2025) 371 p. pp. 359-370., 12 p. Könyvfejezet (Könyvrészlet)|Tudományos[36383215] [Nyilvános]

3, Zugor, Zsuzsanna: Az európai foglalkoztatáspolitikai második görbéje: (Second Curve of European Employment Policy)In: Simándi, Irén (szerk.) Harminc éves a Kodolányi János Egyetem 2.: Társadalom és ember, Székesfehérvár, Magyarország: Enigma 2001 (2023) 281 p. pp. 184-202., 19 p. Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Tudományos[33813653] [Admin láttamozott]

4, Zugor, Zsuzsanna: A társadalmi reprodukciós kihívások adópolitikai dilemmái. In: Obádovics, Csilla; Széles, Zsuzsanna (szerk.) Történelem – társadalom – vidék: Jubileumi tanulmánykötet II_Sopron, Magyarország: Soproni Egyetemi Kiadó (2022) 263 p. pp. 112-132., 21 p. DOI SOE Publicatio repozitórium Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Tudományos[32771476] [Nyilvános]

5, Zugor, Zsuzsanna: A területi foglalkoztatási együttműködések gyakorlata az Európai Unióban, In: Kiss, Rebeka (szerk.) Európai Unió szakpolitikák műhelykonferencia Budapest, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ) (2021) 23 p. pp. 15-16., 2 p. Absztrakt / Kivonat (Egyéb konferenciaközlemény) | Tudományos[32489429] [Nyilvános]

6, Zugor, Zsuzsanna: Adójogi szabályok alakulása a családtámogatások tükrében. In: Kovács, Tamás; Szóka, Károly (szerk.) XV. Soproni Pénzügyi Napok „Fenntartható gazdaság – fenntartható pénzügyek” pénzügyi, adózási és számviteli szakmai és tudományos konferencia: Konferenciakötet Sopron, Magyarország: Soproni Felsőoktatásért Alapítvány (2021) 359 p. pp. 326-332., 7 p. Konferenciaközlemény (Könyvrészlet) Tudományos[32597886] [Admin láttamozott]

7, Zugor, Zsuzsanna: A jól-léti családpolitika adójogi kihívásai In: Folmeg, Márta; Lőrinczné, Bencze Edit; Simándi, Irén (szerk.) Hervainé Szabó Gyöngyvér Köszöntésére__Székesfehérvár, Magyarország: Enigma 2001 (2020) 385 p. pp. 112-121., 10 p. Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Tudományos[32034586] [Nyilvános]